

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, בשיחות, בנגלה ובחסידות

וארא

גליון ים (שעו)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושבע לבריאה

ב"ה עש"ק פרשת וארא ה' מהא זו שנת משיח

ג ו כ ו ה ע נ י נ י ס

ש י ח ו ת

מצות שקיימו האבות וכו' לפני מ"ת ד
מה דהשמיט הרמב"ם בהחילוקים בין דיני מונות לדיני -
נפשות ח
בענין הנ"ל ז
הטעם דסהפדרין שפתחו כולן חובה ה"ז פטור ח
אין הולכין בממון אחרהרוב ח
גדר הנאמנות דעד א' ט
בפרש"י שנת' -בשיחת פ' ויחי י
שטר ארוסין ושטר נישואין י
בענין הנ"ל י
דידן נצח לא

ש ו ט ו ש ל מ ז ר א

ו, ו אמור לבנ"י טז
ו, יב ואני ערל שפתים טז
ו, כג אחות נששון טז
ו; כו על צבאותם יז
ו, כט וידבר ה' יח
ז, א יהי' נביאך יח
ז, א נתמך אלקים לפרעה כ
ז, יא בלהטיהם כא
ז, כב ויחזק לב פרעה כא
ז, כז נוגף את כל גבולך כב
ז, עוד בהנ"ל כב
ז, עוד בהנ"לללל כב
ח, יא כאשר דבר ה' כג
ח, יג כותהי הכנס באדם (בפסוק) כז
ח, יד להוציא את הכנס כז
ח, כו ויעתר אל ה' כח
ט, ב מחזיק במ כח
ט, כ ט, י, באדם ובמה ל
רשימת ביאורי כ"ק אד"ש בפירש"י פ' בא ל

ש י ח ו ת

א. א. בשיחת ש"פ שמות (הנחה בלה"ק סט"ו) נתבאר שלפני מ"ת לא הי' קידושין. גם אצל האבות שקיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה - כפי שלמד הבן חמש שיעקב נשא ב' אחיות, ועמרם נשא דודתו (כמ"ש בפרשת השבוע, וארא ו, כ: "ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה"). ועוד. ודוגמא הכי בולטת בנדר"ד, שלבן הביא את לאה ליעקב בערב וברמאות, ויבוא אלי', ותו לא ניתוסף בזה כלום (וטענת יעקב היתה רק "למה רמיתני"), והנישואין קיימין עד עתה.

ועפ"ז, צריך הסבר וביאור - כיצד לומד הבן חמש למקרא את הענין דקיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה: הבן חמש למד כו"כ ענינים שבהם קיימו האבות את התורה, ולדוגמא:

(א) תולדות כו, ה: "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצוותי חוקותי ותורתי", "גזרות להרחקה. . כגון שניות לעריות ושבות לשבות. . תורה שבעל פה הלכה למשה מסיני".

(ב) שם, יב: "ויזרע יצחק גו' מאה שערים", "אומד זה למעשרות הי'".

(ג) שם, כז, ג: "שא נא כליך", "חדד סכינך ושחוט יפה שלא תאכילני נבלה".

(ד) שם, ט: "וקח לי", "משלי, שכן כתב לה יצחק בכתובתה כו'".

(ה) שם: "שני גדיי עזים", "פסח הי' האחד הקריב לפסחו", (ולפנ"ז - אפילו בנוגע ללוט: "ומצות אפה", "פסח הי'") (וירא יט, ג)).

(ו) וישלח לב, ה: "עם לבן גרתי", "ותרי"ג מצוות שמרתי".

ולאידך, יש ענינים שהם בסתירה לכך, כאמור, שיעקב נשא ב' אחיות, עמרם נשא דודתו, ועוד.

ולכאורה, דרוש הסבר וביאור - מהו הכלל בענין זה, מה קיימו ומה לא קיימו, ומהי הסברה שיקיימו מצות מעשר, שחיטה, פסח וכו', ולא מצות קידושין?

ועד לסתירה הכי בולטת: אברהם - נזהר מ"שניות

לעריות", ויעקב - נשא ב' אחיות, לא רק שניות לעריות, אלא עריות ממשי!

ב. והנה, הדעה הרווחת בענין זה, כפי שנתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ה ע' 141 ואילך, היא - שבדרך כלל קיימו כל התורה, מלבד ענינים מסויימים שלא היו יכולים לקיימם.

ונקודת הדברים, שקיום התורה לפני מ"ת (קודם הציווי) הו"ע של הידור והוספה, ולכן כאשר מצוה שלא נצטוו עלי' היא בסתירה וניגוד לציווי שנצטוו עליו, אז לא קיימו את המצוה שלא נצטוו עלי', שכן, הידור והוספה שלא נצטוו עליו אינו דוחה ציווי וחיוב שנצטוו עליו.

ועפ"ז נתבאר הטעם שיעקב נשא ב' אחיות - דמכיון שיעקב הבטיח לרחל שישאנה, הרי, אם לא ישאנה, יעבור על איסור רמי' (איסור שקיבלו האומות על עצמם, כדמוכח מזה שלבן הוצרך להתנצל על טענת יעקב "למה רמיתני", ובמילא, נעשה בגדר ציווי כו'), ולכן, החומרא ד"אשה אל אחותה לא תקח" (הידור והוספה שעדיין לא נצטוו) אינה דוחה איסור רמי'.

ועפ"ז, יש לתרץ גם את הקושיא מנישואי יעקב, שהיו לכאורה קידושי טעות (כנ"ל) - שיעקב נמנע מלקדש את לאה עוד הפעם כדי שלא לגרום לה צער ועגמת נפש כו', כאמור, שההידור וההוספה דקידושין (שלא נצטווה עדיין), אינו דוחה האיסור לגרום צער כו'.

ובנוגע להשאלה מעמרם שנשא דודתו - יש לומר, שרק האבות והשבטים קיימו כל התורה, משא"כ בדורות שלאח"ז (לקו"ש שם ע' 266 הערה 23).

אמנם, ע"פ השיחה דש"פ שמות השתא, משמע להיפך - שלא שצריכים לחפש תירוץ והסבר כיצד נשא ב' אחיות בה בשעה שקיים כל התורה, אלא אדרבה - מזה שנשא ב' אחיות, מוכח, שהאבות לא הקפידו על זה, וגם לא הי' אצלם דיני קידושין וכו'.

ועפ"ז, מתעוררת אצל בן ה' למקרא קושיא וסתירה הכי בולטת - הרי אברהם נזהר מ"שניות לעריות", ואיך נשא יעקב ב' אחיות, "עריות" ממשי!?

וגם, מהו ההסבר בנוגע לכל הענינים שמצינו שקיימו האבות (כנ"ל) - מהו הכלל בזה, מדוע ענינים אלו כן קיימו, וענינים אחרים לא קיימו?

הרב דוד אביחנה
- תושב השכונה -

ב. בשיחת ש"פ ריחי שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א ברמב"ם הל' סנהדרין פ"א דמונה שם החילוקים בין דיני ממונות לדיני נפשות, וקשה למה לא חשב גם הדין דריש פ"ט "סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחלה ואמרו כולם חייב הרי זה פטור" משא"כ בדיני ממונות? ואין לתרץ משום שהוא מונה כאן רק דיני נפשות השוים גם בדיני מלקות וגלות, ולכן לא מונה את הדין ד"אמרו כולם חייב ה"ז פטור" מפני שזה אינו אלא בדיני נפשות לבד, דהרי הרמב"ם חילק אח"כ "אלא שהמלקות בשלשה כו"ו וא"כ ה' יכול להוסיף בזה גם דין זה ד"אמרו כולם חייב" הוא רק בדיני נפשות? (הנחה בלה"ק סט"ו).

ויש להעיר בזה, דמקור הרמב"ם הוא מהמשנה סנהדרין לב, א, ושם בגמ' לו, ב, ובס' חמרא וחי על המשנה שם הקשה קושא זו וז"ל: וא"ת אמאי לא תני כולם רואים לחובה דבדיני ממונות מחייבין אותו ובדיני נפשות פוטרין אותו? וי"ל דהתם היינו טעמא דבעינן הלנה, וזו נכלל בכלל דיני ממונות דנין ביום וגומרין בין לזכות בין לחובה, עכ"ל, ועד"ז יש לתרץ בדברי הרמב"ם דכיון שכבר מונה (בסוף הל' א') דדיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות ובין לחובה, משא"כ בדיני נפשות לחובה גומרין ביום שלאחריו משום דבעינן הלנת דין, במילא מונה בזה ג"כ הדין דפתחו כולן בחובה שבגמ' יז, א, מבואר משום דלא שייך בזה הלנת דין, ולכן פוטרין אותו

אלא דלפי"ז יצא חידוש גדול, דכיון דלפי הנ"ל נמצא, דגם דין זה דסנהדרין שפתחו כולן לחובה שהוא פטור נכלל בפרק י"א, ושם כתב הרמב"ם ד"אחד דיני נפשות ואחד דיני מלקיות ואחד דיני גלות הדינים האלו שוים בהם", נמצא דגם דין זה דפתחו כולן לחובה ה"ז פטור, הוא גם בדיני מלקיות ובדיני גלות. (דבשלמא אי נימא דבפרק י"א לא נכלל דין זה, במילא אי אפשר לפשוט מזה אם כן הוא גם לגבי מלקיות וגלות, אבל לפי החמרא וחי יש לפשוט), ועי' גם בס' מנחה חדשה מצוה ע"ז סוף אות ב' שכתב ג"כ דסנהדרין שפתחו כולן לחובה ה"ז פטור הוא גם במלקיות וגלות, וראייתו הוא דאף דבפועל בפרק י"א לא הזכיר הרמב"ם דין זה, מ"מ הלא הזכיר עכ"פ דדיני נפשות צריך הלנת דין, משא"כ דיני ממונות, וכיון שהרמב"ם כתב דכל דינים אלו דבנפשות הם גם בדיני מלקיות וגלות (לבד מה דמלקיות צריך ג') נמצא דגם בהם בעינן הלנת דין, וכיון דהדין דסנהדרין שפתחו כולן לחובה כו' פטור הוא משום דבעינן הלנת דין, נמצא דגם במלקיות וגלות ה"ז פטור (ועי' לקו"ש פ' שופטים תשמ"ו). ועי' בשו"ת תשובה מאהבה סי' קצ"ג שהעלה ג"כ בנוגע לגלות דגם שם אם סנהדרין פתחו כולן לחובה ה"ז פטור, עיי"ש ראייתו.

ועי' במנחת חינוך מצוה ע"ו ומצוה ע"ח ס"ק ג' דדייק מדברי הרמב"ם ד"אחד דיני נפשות ואחד דיני מלקות כו' הדינים האלו שוין בהם" דמשמע דכמו דבדיני נפשות מטיין לחובה עפ"י שנים דוקא, כן הוא גם בנוגע למלקות דבעינן הטייה לחובה ע"י שנים, ולכן בעינן שכל הבי"ד יחייבו מלקות דאל"כ אי"כ שנים, עיי"ש, ולפי הנ"ל קשה ממה נפשך: אם כל הג' דיינים מחייבים אותו, אי"כ ה"ה צריך להיות פטור כיון דכנ"ל גם במלקות יש דין זה דסנהדרין שפתחו כולן לחובה כו' ה"ז פטור, ואם יש רק רוב, היינו שני דיינים אי"כ אין כאו הטייה לחובה ע"י שנים, וג"כ צ"ל פטור?

ויש לתרץ בב' אופנים: (א) ידוע דיוקו שבספר מלחמת מצוה לרשב"ץ (מובא בלקו"ש שם בהערה 6) דזהו רק אם מיד כשעמד לפני העדה למשפט פתחו כולם ואמרו חייב אתה הוא פטור, וזהו דיוק לשונם "שפתחו" ולא שדנו כולם לחובה, עיי"ש ובמרגליות הים סנהדרין יז, א, דלפי"ז נמצא דאם בתחילה הי' שקו"ט ואח"כ החליטו כולם לחובה אז חייב, ולפי"ז י"ל בדין מלקיות דכשבתחילה שקלו וטרו ואח"כ גמרו כולם שהוא חייב, אז ה"ה חייב, כיון דבפועל יש כאן הטייה ע"י שנים. (ב) יש לתרץ כמ"ש המאירי סנהדרין ג, ב, דכל שנים לגבי אחד, כהכרעת שנים היא, וכ"כ בס' ישועות ישראל (להגר"י מקוטנא) סי' י"ח סעי' א' וז"ל: ונראה לי דדוקא בי"א מזכין וי"ב מחייבין אין מכריע יחיד בדיני נפשות לחייב, אבל שנים כנגד אחד אף שאין רוב רק אחד, מכל מקום מהני, עכ"ל. וכוונתו לפי המספרים דשנים כנגד אחד שמכריע רק אחד הוא כמו שנים, דדוקא בסנהדרין קטנה של כ"ג, כנגד י"א ממזכין בעינן יותר שנים כנגד המספר הגדול של המזכין, אבל לגבי בי"ד של שלשה שנים לגבי אחד הוא כמו שנים בבב"ד של כ"ג. ועי' גם במנחה חדשה שם שכ"כ, נמצא דשפיר משכחת חיוב מלקות כשיש ב' כנגד א'.

* * *

(ב) ועי' עוד בההגהה שם בס' חמרא וחיי שמתרץ הקושיא באופן אחר וז"ל: מה שהקשה אח"כ רבינו המחבר ז"ל דאמאי לא תני כולם רואים לחובה דבדיני ממונות מחייבין ובדיני נפשות פוטרינן אותו הא ודאי דברים תמוהים הם דמאן דכר שמיה ראו כולם לחובה בדיני ממונות דלא שייך בהו לחובה, דחובתו של

זה זכות הוא לשכנגדו, וא"כ בדיני ממונות לא שייך כולם פתחו לחובה כדשייך בדיני נפשות כו' וכ"כ הר"ן בחידושו של מתני' (לב, א) וז"ל: ובשלמא בדיני ממונות דהכל מלמדין זכות וחובה והכל פותחין בין לזכות בין לחובה דמה שהוא חובתו של זה הוא זכותו של זה, וא"כ בכל צד שמתחיל איכא זכות אחד מינייהו, ואעפ"י שזכותו של נתבע יותר חשוב כו' מ"מ לא עדיף וכו' ע"כ, א"א אין כאן מקום להקשות אמאי לא תני חילוקא דכולם פתחו לחובה וכמובן כו' עכ"ל. אבל לכאורה קשה להבין דבריו, דהלא לפועל הובא החילוק בהמשנה (ועד"ז בהרמב"ם) דבדיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה, משא"כ בדיני נפשות, ולכאורה איזה חידוש יש כאן בנוגע לדיני ממונות כיון דחובתו של זה הוא זכותו של זה, ועכצ"ל דמ"מ כיון דיש כאן בעיקר חידוש לגבי דיני נפשות לכן חושבו, א"כ גם דין זה דפתחו כולן לחובה כיון דיש כאן חידוש בנוגע לדיני נפשות ה"ל צריך למנותו דמאי שנא זה מזה? ודבריו צ"ע.

* * *

ג) ובנוגע לגוף הטעם דסנהדרין שפתחו כולן לחובה ה"ז פטור, שנתבאר בזה בהשיחה דבכאו"א מישראל אפי' כשהוא במצב ירוד אי אפשר שלא יוכלו למצוא לו זכות כדי לזכותו בדין, ולכן בהכרח לומר דיש כאן חסרון בהב"ד וכו' (הנחה בלה"ק שם סכ"ה, וראה גם לקו"ש שם).

יש להעיר גם במ"ש במדרש שמואל (אבות פ"ה מ"ט) בשם הרמב"ם מובא גם ביד הקטנה הל' דעות סוף פ"י, כי ידוע שהויכוח מן הצדדים ההפכיות בעיון ובלימוד הוא סיבת יציאת הדבר לאור כו' ולכן הספיקות וההערות והקושיות הן מבוא גדול להשגת המבוקש כו' שהספקות לא ישלמו אלא בהמצא כת כנגד כת ושואל ומשיב להוציא לאור משפט והדבר הזה נעלו מעיני המלעיגים על מה שאמרו חז"ל שאם היו כל הסנהדרין דנין מיתה לאיש אחד לא ה"ל מומת ואם היו מועטים מזכין ורובן מחייבין ה"ל מומת, והטעם בזה כפי ששמעתי בשם הרמב"ם כי כשאין כת המנגדת עפ"י קושיות וטענות בחקירה מן החקירות א"א שיצא הדבר לאור ואפשר שכולם יפלו בטעות, עיי"ש בארוכה, (ועי' גם בס' דברי סופרים מע' אלו ואלו דא"ח בזה).

* * *

ד) בענין מה שכתוב בגליון הקודם סי' ב' לבאר דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין אין הולכין בממון אחר הרוב דדיינים שאני כיון דהרוב והמיעוט אינו בעצם הדבר שאודותיו דנים אלא בשיקול דעתם של הדיינים דלכאורה צריך ביאור

דסו"ס מאי נפק"מ איפה הוא הרוב והמיעוט, הלא סו"ס אין בכח רוב להוציא ממון מיד המוחזק שנתבאר עפ"י מ"ש בחי' הגר"ח על הש"ס ב"ק כז, ב, עיי"ש יש להוסיף גם כמה שכתב בחידושי הגר"ז (ח"ה ע' 206) יעו"ש בארוכה, והביאור בזה י"ל דבדיינים הרוב רק אומר שכן הוא הדין באמיתותו, ואין רוב זה מוציא ממון מיד המוחזק, אלא פוסק הדין, ומזה ילפינן דבכה"ת רוב מכריע ספק, אבל כאן ניתוסף עוד דין דרוב דיינים ככולו, כיון דבעינן בי"ד של ג' או כ"ג וכו' ונמצא דכל הבי"ד הם המוציאים ממון ולא רק רוב, ולכן אי אפשר ללמוד מכאן דרוב עצמו יכול להוציא ממון כיון דכאן שאני דיש גם דין דרובו ככולו, ועפ"י יש לבאר החילוק שהוזכר בהשיחה, דבדיינים הרוב הוא כשיקול דעתם, היינו דבאופן זה הם דנים לפסוק הדין לאמיתותו, ובזה אמרה התורה דרוב מברר אמיתות הדין בכל דיני התורה, ומ"מ אין הרוב מוציא ממון מיד המוחזק כנ"ל דחל בזה הדין דרובו ככולו דכל הבי"ד פוסק כן, משא"כ בכל מקום שהרוב והמיעוט הוא בעצם הדבר שאודותיו דנים, שם בעינן שהרוב מצ"ע יוציא ממון מחזקתו, וזה אי אפשר דרוב עצמו אין בכחו להוציא ממון.

* * *

(ה) בהא דהוזכר בהתוועדות דש"פ שמות החקירה אודות הנאמנות דעד אחד אם הוא סוג בפני עצמו מב' עדין שאין בכחו לחייב ממון אלא שבועה, או שהחסרון הוא רק בכמות היינו דבאמת בכחו גם לחייב ממון אלא דאי"ז בתוקף כ"כ ולכן יכול הנתבע לפטור א"ע ע"י שבועה (הנחה בלה"ק סל"ה).

יש להעיר מהך דשבועות לב, א, מתני' דלא כי האי תנא, דתניא משביע עד אחד (וכפר ואמר שבועה שאיני יודע לך עדות, רש"י ב"ק קה, ב) פטור (העד מקרבן שבועת העדות) ורבי אלעזר ברכי שמעון מחייב, לימא בהא קא מיפלגי, דמר סבר עד אחד כי אתא לשבועה הוא דקא אתא, ומר סבר עד אחד כי אתא לממונא קא אתא וכו', ומסיק דלכו"ע לשבועה הוא דאתא ופליגי אי גורם לממון כממון דמי עיי"ש. ועי' בשו"ת הרשב"א (המיוחסות, סי' צ"ד) שכתב שאין חושדים עד אחד לשקרן שהרי עד אחד קם לשבועה ולפעמים גם לממון כשאינו יכול לישבע, ואין חושדים אותו לשקרן ע"כ, משמע קצת שמחייב אף ממון.

עד"ז מצינו פלוגתא בראשונים אם תוך שאינו יכול ליטע משלם הוא רק במקום דהי' לו לידע, או אפי' במקום דלא הוה לי' למידע, ועי' תוס' ב"ק מו, א בד"ה דאפי' ניזק, והרמב"ן וריטב"א שבועות מג, א, דפליגי בזה, ומבואר פלוגתתם אם כשיש חיוב שבועה וכגון בעד אחד הפי' הוא, שבאמת יש

כאן חיוב ממון אלא שהשבועה מסלק את החיוב, דלפי"ז נמצא דאפי' בלא הוה לי' למידע אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם, כיון דסו"ס לא סילק את חיובו, אבל אי נימא דעד אחד מחייב רק שבועה ולא ממון, אלא דמחמת שאינו יכול לישבע לכן משלם, הנה לפי"ז צ"ל דזהו רק בהוה לי' למידע.

וראה בס' אבן האזל הל' טוען ונטען פ"א ה"א, וחידושי ר"ח מטעלז ב"ב סי' ט"ז ובכמה מקומות, ואכמ"ל.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ג. בפירש"י שנתבאר בפ' ויחי עדיין צריכין להבין כמה ענינים:

(א) מה בכך אם ראה יעקב שיוצא חלציהם של מנשה ואפרים יהי' רשעים ומשום זה נסתלקה ממנו השכינה? הרי בפ' וירא כא, יז בענין שישמעאל לא הי' לו מים לשותות והי' נס שנהי' באר מים מפרש"י בד"ה באשר הוא שם: לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות וכו' עכשיו מה הוא צדיק או רשע אמרו לו צדיק, אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו לפי זה הי' צריך לדון את מנשה ואפרים איך שהם עתה, ומדוע נסתלקה השכינה מיעקב

ועוד: צלה"ב לאידך, מה נשתנה כשהראה יוסף ליעקב את שטר נישואין וכתובה? מדוע חזרה השכינה ליעקב? איך מעשה זה פעל, שלא יתחשבו ביוצאי חלציהם?

הרב מיכאל לוזניק
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
מיאמי פלארידא

ד. בנוגע להמבואר בשיחת פ' שמות ש.ז. ע"ד שטר ארוסין ושטר נשואין כו'.

יש להעיר: בפירש"י על הפסוק (וירא יט, יד) וז"ל: חתניו - שתי בנות נשואות היו לו בעיר, לקחי בנותיו - שאותן שבבית ארוסות להם. ע"כ.

הת' צבי גאנזבורג
- תות"ל 770 -

בשיחת ש"פ שמות ש.ז. הוזכר שבזמנו של רש"י לא הי'

הענין דשטר אירוסין. עי"ש בארוכה.

והנה לעת עתה לא מצאתי במפורש שבזמן רש"י לא ה' שטר אירוסין אבל להעיר גם ממחזור ויטרי לתלמידו של רש"י (ע' 790) שמביא מעשה שה' בנוגע שטר ארוסין.

ובגוף הענין לא הבנתי: מה בכך שבזמנו של רש"י לא ה' הענין של שטר ארוסין, הרי משום זה אינו יכול לפרש שבזמן שלפני זה ה' הענין דשטר ארוסין?

הרב א.ח. פרילמאן
- תושב השכונה -

ה. בשיחת אור ל"ב טבת שנה זו הערה 31 מעתיק את ל' המדרש (ויק"ר פכ"ד, ג), וז"ל: "להעיר ממאמר רז"ל (ויקרא רבה פכ"ד, ג) "קדושים תהיו הה"ד ישלח עזרך מקודש, רבי ברכי' בשם רבי סימון אמר מעשה בקרתני (בעיר שלנו) באבא יוסי איש ציתור (שם מקום) שה' יושב ושונה על פתח מעין, אתגלי עלוי ההוא רוחא דהוה שרי תמן א"ל. תהון ידעין דהא רוח ביש בעי למישרא ¹ הכא. אזיל ואסהיד בבני מתא ואמור להון. יפקון הכא למחר. ואמרו דידן נצח דידן נצח ולא עלון מתמן עד זמן דחמון כמין חרדא דדמא על אפי מיא" (כשעי"ז נתבטל גרוח רע כו'). ע"כ.

והנה התיבות "שם עיר" ועד"ז התיבות "בעיר שלנו" הבאים בחצע"ג - הם מפירוש "מתנות כהונה" לויק"ר על אתר.

והנה ב"מתנות כהונה" שם כותב וז"ל: ה"ג בילקוט (כוונתו ליל"ש תהלים עה"פ כ, ג - רמז תרפ) מעשה (הי') בעירנו, וכן קרתנו פי' בעיר שלנו 2.

אבל מכיון שבההערה העתיק לשון המדרש "קרתני", ביו"ד, א"כ אא"פ לפרש תיבה זו: (כפ' המת"כ) "עיר שלנו" - כי קרתני (ביו"ד) הוא לשון יחיד. ע"כ.

ואכן ב"פירוש מהרז"ו" לויק"ר שם כתב: מעשה בקרתני, פי' באיש של עיר קטנה (שה' שמו אבא יוסי)

ועד"ז במדרש תנחומא (קדושים ט) איתא: מעשה ה' בקריתנו, וכתב ע"ז הר"ש בתנחומא הוצאה שלו (שם הע' מז): "...ובול"ר מעשה בקרתני באבא יוסי איש ציתור, ויהי' פי' בקרתני איש כפרי או בן כפר". ומסיים שם: "אבל יותר נכון כמו שהוא לפנינו (בקריתנו), ועיין במת"כ" (כוונתו כנראה לציין שגם המת"כ סובר שצריך לגרוס "קרתנו", ולא "קרתני").

עכ"פ הגירסא בויק"ר (כפי שנעתק בהערה) "בקרתני" -
אינה תואמת את תרגום המת"כ. 3.

והנה ממה שמסיים בהערה הנ"ל בהשיחה: "שעלי"ז נתבטל
הרוח רע כו'", וכן ממה שמדגיש את התיבות "רוח ביש" - מוכח
שמפרש שה"רוח" שבאה אל אבא יוסי לספר לו על כל זה - היתה
רוח טובה,

וכן יצא מפורש מכ"ק אד"ש בעת אמירת שיחה זו
אבל במת"כ לויק"ר שם כותב, וז"ל: "אתגלי עלי' כו':
נגלה עליו אותו רוח, ורוח רעה הי'!"

- ועד"ז במדרש תהלים עה"פ כ, ג: ומעשה הי' באותו
הרוח, ובפירוש מהר"י כהן שם: פי' מזיק רוח רע 4.

והנה בביהמ"ד שמעתי רבים אומרים שבודאי נפלה כאן
טעות בדברי המת"כ. ואין תח"י כעת דפוסים קודמים של המדרש
רבה עם פירוש המת"כ לראות אם אמנם נפלה כאן טעות 5

אבל, מלשון המדרש אין הוכחה גמורה ש"ההוא רוחא"
שנתגלה לאבא יוסי היתה רוח טובה, ויתכן שגם הרוח הראשונה
היתה רוח לא טובה, אלא שלא הזיקה, והרוח שרצתה לבוא
במקומה היתה רעה יותר וגם רצתה להזיק לאנשי העיר. וכדמוכח
גם מזה שאמרה לאבא יוסי "ולית אתון מתנזקין" - דאם מדובר
ברוח טובה מאי קס"ד שכן תזיק, שלכן צריכה באווארענען זה
(וגם "רוח" בכלל קאי על "רוחות" ו"שדים" שבדרך כלל אינם
טובים).

וכן משמע גם שהרוח שבאה אל אבא יוסי לא היתה רוח
טובה - מלשון המדרש תהלים שם הוצאת באבער, וז"ל:

"באת אליו הרוח ואמרה לי', רבי, הרי אני כאן כמה
ימים ולא הוזקה ברי' בשבילי, ועכשיו בכל יום מריב עמי רוח
אחד, ורצה לטרדני מן המקום הזה, והוא רע ומר מאד, ולא
יניח חיים לכל ברי' כו'".

דמזה שהיתה צריכה צו באווארענען ש"לא הוזקה ברי'
בשבילי", משמע שגם היא לא היתה רוח טובה, אלא שהרוח שרוצה
לבוא במקומה היא יותר גרועה ממנה: רע ומר מאד וכו'.

(והרי בודאי שאין הפירוש ב"ולא הוזקה ברי' בשבילי"
- שבשביל שהרוח שם לכן לא הוזקה ברי' (ואז נפרש שהיתה זו
רוח טובה) - דא"כ איך זה שלא הוזקה ברי' עוד לפני שהגיעה
רוח זו, שהיא כאן רק "כמה ימים". ואף שמוכרח לומר ש"כמה"
לאו דוקא, שהרי ממשיך "ועכשיו בכל יום ויום מריב עמי רוח

אחד". - אבל בודאי שאין פירושו הרבה זמן).

אבל בפ' "יפה תואר" לויק"ר שם (שנעתק להלן): ורוח שלוח ושקטה נחה עליו שנים רבות ולא הרע לאדם.

והנה שם האמורא בויק"ר שם הוא: אבא יוסי איש ציתור.

אבל במדרש תנחומא שם: ה' שם חסיד אחד ושמו יוסי איש ציתור (ובהוצאת באבער: ר' יוסי איש ציתור). ועד"ז ביל"ש תהלים שם: ה' שם איש חסיד ורבי יוסי איש - ציתור שמו.

שמזה רואים עוד יותר השליכות דסיפור המדרש לנידון דידן.

והנה במדרש תהלים שם לא נזכר במפורש שה' חסיד, וגם מובא שם שם שני, וז"ל: רבי אבא בר דוסאי ובהוצאת באבער שם: אבא יוסי בן דוסאי. ובהערות שם (אות כט) הביא מסדר הדורות שהוא אבא יוסי בן דוסאי.

אבל יתכן ש"אבא יוסי בן דוסאי" - הוא הוא "אבא יוסי בן קטנותא", שה' מקטני החסידים" (סיום וחותם מס' סוטה). ויש לעיין בסדר הדורות ערך אבא יוסי בן דוסתאי, שצויין בהערות הר"ש באבער למדרש תהלים שם ואינו תח"י כעת.

והנה בהערה הנ"ל בהשיחה הדגיש תיבת "מעין" וכפי הנראה כוונתו לציין שגם פרט זה שייך לנדו"ד, שה' הערעור על הפצת ה"מעיינות" דתורת החסידות, שעד אז התנהלה על מל מנוחות, באופן ד"רוח שלוח ושקטה".

ויש לציין לזה את פירוש ה"יפה תואר" לויק"ר שם, וז"ל:

"אף שמצינו כמה פעמים שדבר ה' להם עם שדים ורוחות, מ"מ יש לתת רוח אחרת במעשה הזה, כי כוונת המשל הזה להרחיק את האדם מפילסופיא העיונית. . . וטוב לאחוז בחקירת התורה. ומספר דרך חידה ומשל כי אבא יוסי איש ציתור ה' יושב ושונה על פתח מעין החכמה וכו'".⁷

דא"ג, גם בפרט זה ד"מעין" רואים עד כמה מדויק סיפור המדרש למצבנו - כי גם הערעור ה', כידוע, לא רק על ה"מים" היוצאים מהמעין ("חב"ד אינו פעיל"), כי אם גם על המעין בעצמו. וד"ל. וראה שיחות "זאת חנוכה" תשמ"ו

בענין מה שנזכר בהתוועדות דש"ק פ' "חזק", שזה שראו
 "כמין חרדא דדמא (טיפה של דם) על אפי מיא", הוא הרושם
 וכו' -

כדאי להעיר מפירוש עץ יוסף לתנחומא שם, וז"ל: ...
 "...ואולי אינו דם ממש אלא רושם בעלמא שעשה הרוח
 הנשאר לאות, על הריגת חבירו".

היינו, שכשבטלו את הנסיון דרוח הרעה - ראו שלא הי'
 בה מציאות כלל, גם לא טיפה דם, כי אם "רושם בעלמא", וגם
 רושם זה עשה הרוח הנשאר לאות כו'.

* * *

דא"ג: בין הדברים שאמרה הרוח טובה לאבא יוסי להביא
 למחר, מוזכר גם במדרש תנחומא "טלו מקליכם". ועד"ז ביל"ש
 תהלים שם. ובמדרש תהלים הוצאת באבער שם: במקלותיכם והכו
 אותו סביבות המעין.

ויש להעיר לזה משמו"ר פ"ט, ב: ואמרת אל אהרן (הכהן
 אשר יהי' בימין) קח את מטך הה"ד (תהלים קי, ב) מטה עוזך
 ישלח ה' מציון. אין הקב"ה רוצה את הרשעים אלא במטה. ולמה -
 לפי שנמשלו לכלבים שנאמר (תהלים נט, א) ישבו לערב יהמו
 ככלב. כשם שדרכו של כלב ללקות במקל כך הם לוקים, לכך נאמר
 מטה עוזך. אמר להן הקב"ה, פרעה רשע הוא, אם אומר לכם תנו
 מופת - הכה אותו במקל כו'. ונתבאר בארוכה בהמשך וככה
 הגדול (תרל"ז) ר"פ קיז, שם פקי"ט ואילך, ובד"ה וככה תשל"ז

* * *

במדרש הנ"ל:

בדברי ה"רוח" לאבא יוסי אמרה שיאמרו "דידן נצח" -
 פעם אחת, ואילו בסיפור הדברים איך שהי' לפועל איחא שם:
 ואמרו דידן נצח דידן נצח - ב' פעמים 7

ויש לקשר זה עם זה שה"דידן נצח" שלנו הי' כיום
 השלישי שהוכפל בו כי טוב.

ולהעיר אשר "כי טוב" השני שנאמר כיום השלישי הוא
 "למלאכת המים" שבנ לא נאמר "כי טוב" מפני "שבו צבראת
 מחלוקת" (ב"ר פ"ד, ו)

ידוע מ"ש בלקוטי לוי"צ (אגרות ע' ריז, וראה גם שם
 ע' רה. ריט. לקו"ש ח"א ע' 75), אשר כמו שמ"ת הי' בחודש

סיון, שהוא "חודש השלישי" (מחדשי הקיץ) כשמתחילין למנות מניסן - עד"ז חודש כסלו הוא חודש השלישי (בחדשי החורף) כשמתחילין למנות מתשרי, והוא "עוד יותר במעלה על סיון, כי הוא שלישי לתשרי, הגבוה מניסן (שמ"ת ה' בחודש השלישי דסיון, ומס"נ על קיום התורה והמצות ה' בכסלו. והנס על נסתר דתורה ה' ב"ט ובכ"ט (נר ה' דחנוכה) ובי' בכסלו...)"

והנה לפ"ז נמצא שחודש טבת, חודש הרביעי בחדשי החורף - הוא כנגד חודש תמוז, חודש הרביעי בחדשי הקיץ.

והנה בנוגע ליום ה' תמוז (שהוא כנגד ה' טבת) מצינו ביחזקאל (א,א), וז"ל: ברביעי בחמשה לחודש ואני בתוך הגולה גו' נפתחו השמים ואראה מראות אלקים" והנמשל מובן.

דא"ג בשיחתו הקדושה די"ב טבת כשסיפר את סיפור המדרש הנ"ל, אמר שכעין זה הובא גם בתנחומא, אלא ששם איתא "שלנו נצח", ולא "דידך נצח".

ויש להעיר לזה ממשנ"ת בתו"א משפטים עז, ד אודות לשון תרגום.

הרב צבי הירש נאטיק

- תושב השכונה -

(1) טה"ד וצ"ל משרא.

(2) אחר כתבי זאת, מסר לי הרה"ת ר' שד"ב שיחיו לוויין העתק מהמדרש רבא דפוס שאלוניקא, שנ"ד, עם פירוש המת"כ, שנמצא בספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א, ושם אכן גריס במדרש בקרתנו, בוא"ו, ובפירוש מת"כ שם ליתא לכל האריכות שבמת"כ לפנינו ("ה"ג . . . וכן"), רק: קרתנו, פירוש בעיר שלנו.

(3) אחר כתבי זאת, ראיתי במד"ר עם ה"ענפים", ושם ב"עץ יוסף" גריס: מעשה בקרתני (ביו"ד), ומפרש: פל' מעשה בעיר שלנו.

(4) ועד"ז בעץ יוסף לויק"ר שם.

(5) אחר כתבי זאת, ראיתי במד"ר דפוס שאין כאן טה"ד, וגם שם איתא: ורוח רעה ה'. . .

(6) גם מפירושו מוכח לכאורה שגם הרוח הראשונה לא היתה רוח טובה.

(7) דא"ג: בכמה ממפרשי המדרש נעתקו דברי היפ"ת בנוסח אחר לגמרי מכמו שהוא לפנינו.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

ו. בפרשתינו ו, ו מעתיק רש"י אמור לבני ישראל אני
ה', ומפרש והנאמן בהבטחתי

וצ"ל:

(א) למה צריך רש"י להביא המלים אמור לבני ישראל.
(ב) מה מלמדנו רש"י כאן הלא כבר פירש פירוש זה ברש"י
הראשון "אני ה'" של הפרשה 1.

הת' אליהו קרעמער
- תלמיד בישיבה -

ז. בפרשתינו ו, יב ואני ערל שפתים פירש'י אטום שפתים,
וכן כל לשון ערלה אני אומר שהוא אטום, עכ"ל.

לכאורה צ"ל למה בפ' לך לך יז, יא ונמלתם את בשר
ערלתכם יז, יד וערל זכר, רש"י אינו מפרש תי' ערל, וראה
שם בתרגום אונקלוס "בשרא דעורלתכון" "וערל דכוראי", וכאן
מתרגם "וקור ממלל" 2.

להעיר שרש"י מפרש תחילה ערל שפתים ואח"כ ואיך
ישמעני פרעה, וכבר עמדו המפרשים כמו הגור ארי', הלבוש
עוד בסר של רש"י, וכ"ה בדפוס רש"י הראשונים שראיתי, אבל
ברש"י על התורה - ברלינר היפך הסדר, מדעתו!!! וכן הדפיסו
בתורת שלמה.

הרב אהרן חיטריק
- תושב השכונה -

ח. פרשתינו פרק ו' פסוק כג, מעתיק רש"י, אחות נחשון -
(ב"ב קי', ש"כ) מכאן למדנו הנושא אשה צריך לבדוק באחיה
עכ"ל.

1 וי"ל דע"כ פרש"י אני ה' נאמן לשלם שכר (למשה עבור שעושה
שליחות ה' וא"כ מהו הפי' "אמור לבנ"י אני ה'", איזה שכר הם
צריכים לקבל? ע"ז מפרש"י שהפי' "אני ה'" הוא הנאמן בהבטחתי
ויקיים מה שנשבע להאבות.

2 שם ענין ערל וכיו"ב הוא שם העצם על אדם שלא נמול, ולכן
א"צ לפרשו משא"כ כאן.

וצ"ל:

א) דהא בפרשת תולדות (בסופו - פ' כח' פט') מעתיק רש"י, אחות נביות - ממשמע שנא' בת ישמעאל איני יודע. . . אלא למדנו שמת ישמעאל. . . והשיאה נביות וכו' ולמדנו שהי' יעקב באותו הפרק בן ס"ג שנים וכו'.

וקשה מהו ההכרח שמת ישמעאל וכו' שמא רוצה הכתוב להשמיענו שהנושא אשה כו' ³ (ואין לומר שאם אחות נביות למדנו שהנושא אשה וכו' אי"כ מה משמיענו אחות נחשון? דהא אין דרך רש"י לשנות מדרך הפשט משום קושיא כמה פרשיות לאח"ז)?

ב) האידך נשא יצחק את רבקה, הנושא אשה צריך לבדוק באחיה, והלא היל' לה אח כלבן? (השגחה פרטית ביותר - המערכת).

*

*

*

פרשתנו פרק ו' פסוק כו, מעתיק רש"י, על צבאותם - בצבאותם כל צבאם לשבטיהם. יש על שאינו אלא במקום אות אחת ועל חרבך תחיל' כמו בחרבך (יחזקאל לג') עמדתם על חרבכם כמו בחרבכם עכ"ל.

וצ"ל - דהא בפרשת תולדות (פרק כז. . .) מעתיק רש"י, ועל חרבך - כמו בחרבך יש על שהוא במקום אות ב' כמו (יחזקאל לג') עמדתם על חרבכם בחרבכם (שמות ו') על צבאותם בצבאותם. עכ"ל.

א) למה משנה רש"י ששם כתב שיש על שהוא במקום אות ב' וכאן כתב "במקום אות אחת (לאו דוקא ב')?"

ב) שם הביא הראי' מנ"ך קודם וכאן מביא מתורה קודם?

הת' יוסף הכהן פרידמאן

ט. בפירש"י ד"ה וידבר ה' (ו, כט) הוא הדבור עצמו האמור למעלה. . . אלא מתוך שהפסיק הענין. . . חזר הענין עליו להתחיל בו, עכ"ל.

ובד"ה שלאחריו (ו, ל) ויאמר משה: היא האמירה שאמר למעלה. . . ושנה הכתוב כאן פיון שהפסיק הענין וכך היא

העתיירו אל ה' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו לה' ראינו שגם במכת צפרדע הבטיח למשה שישלח את העם ומרש"י לקמן משמע שעשה הבטחה הראשון במכה של ערב

(ד) בסוף מכה של שחין ויחזק ה' את לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' אל משה, צ"ב כאן הוסיף הפסוק ויחזק ה' וג"כ סיים אל משה ולעיל לא סיים בזה

(ה) בסוף מכה של ברד ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר ה' ביד משה, צלה"ב כאן סיים ביד משה ולעיל אל משה.

ובעזהשי"ת אענה חלקי עד שידי מגעת, הבן חמש למקרא כבר למד סדרה של שמות (ג י"ח) ושמעו לקוליך ובאת וגו' אל מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלקי העבריים נקרה עלינו וגו' ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלך וגו' ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים מכאן יודע הבן חמש למקרא שהמלך מצרים לא יתן אתכם להלך עד שיעשה השי"ת יד החזקה כנגדו (ועוד שם בפרשה (ד, כא)) ויאמר ה' אל משה בלכתך לשוב מצרימה ראה כל המופתים אשר שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם כאן גם כן רואה הבן חמש למקרא שאפילו יעשה כל המופתים יחזק ה' לב של פרעה ובפרשת וארא (ז, ב) אתה תדבר וגו' ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו ואני אקשה את לב פרעה והרבייתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים ולא ישמע אליכם פרעה, וראה עד כאן הבן חמש למקרא שלשה פעמים שפרעה לא ישלח את העם מארצו.

ונחזור להמקום הראשון שהיה קשה לנו בפסוק ט' כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת וישלך אהרן את מטהו ויהי לתנין ויעשו בלטיהם כן ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר יבר' ה' יודע הבן חמש למקרא שזה המקום הראשון שראה כל המופתים וזה היה אחד מהמופת שפרעה רצה לראות ואתי שפיר כאשר דבר ה' שלא ישמע להמופת.

המקום השני במכה של דם אומר משה בפעם הראשון שלח את עמי כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' וגו' ויעשו כן חרטומי מצרים ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' אומר הבן חמש למקרא שדבר ה' אל משה בהמקום הראשון שאמרו אליו ה' אלקי העבריים נקרה אלינו או המקום השני לראות זמרו מופת וממילא לא ישמע אליכם למופת או שיש ה'.

אבל עכשיו שמגיע הבן חמש למקרא למכה של צפרדע שאומר השי"ת למשה שאם פרעה לא ישלח, אני אשלח מכה לנגוף אותו ולא כתוב שפרעה רוצה מופת או שרוצה סימן שיש ה' בעולם אלא אם לא רוצה אני נוגף אותך ולא הוי מופת ועל זה מסיים וירא

(ב) האיך כותב רש"י שלשון נגיפה אינה לשון מיתה 8, והלא בפרשת בחוקותי (פ' כו' פ' יז') מעתיק רש"י ונגפתם לפני איבכם - שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי דבליכון מקיפין אתכם מבחוץ? (וכן משמע בפרשת תשא: (פ' ל' פ' יב') מפורש רש"י שנגף ענין דבר הוא (ודבר בודאי לשון מיתה הוא שנא' (יחזקאל פ"ו) הרוח בדבר יומת וגם בירמ' (פ' כא) דבר גדול ימותו)?

י,ה,פ,

י. בפרשתינו יש דברים שצריכים בלאור:

(א) בפרק ח פסוק לא כתוב וירא פרעה כי היתה הרוחה; והכבד את לבו ולא שמע עליהם כאשר דבר ה' ועיין ברש"י ד"ה כאשר דיבר ה' והיכן דבר ולא ישמע אליכם פרעה וצ"ב דלעיל אחר שמשו רבינו הראה את המופת של המטה ויהי לתנין כתוב שם (פסוק י"ג פרק ז) ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' לא כתב רש"י באיזה מקום דבר ה' משמע שהבן חמש למקרא יכול לתרץ זה על ידי עצמו וגם כן אחר המכה של דם כתוב בתורה ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' ולא הזכיר רש"י באיזה מקום דבר משמע שהיה קשה לרש"י במכה של צפרדע שהבן חמש למקרא לא יכול למצוא המקום שדבר לו ה' שלא ישמע וצ"ע.

(ב) אחר המכה של כינים כתוב בתורה ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלקים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' מעתיק רש"י בד"ה כאשר דבר ה' ומפרש ולא ישמע אליכם פרעה, צ"ב למה לא כתוב רש"י כאן כמו לעיל במכה צפרדע והיכן דבר, אלא כתוב ולא ישמע אליכם פרעה ועוד קשה מה קשה להבן חמש למקרא שרש"י הוצרך לפרש כאן ולא ישמע אליכם וכו'.

(ג) אחר המכה של ערב כתוב ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת ולא שלח את העם וצ"ב (א) כאן לא סיום הפסוק כאשר דבר ה'. (ב) רש"י כאן ד"ה גם בפעם הזאת אע"פ שאמר אנכי אשלח אתכם לא קיים הבטחתו משמע שרש"י בא לפרש מהו הביאור של גם בפעם הזאת שמשמע שבמכה כאן היה דבר שלא היה במכה לפני זה ועל זה תירוצו שכאן היה פעם הראשון שפרעה אמר והבטיח למשה אם יסיר המכה אשלח אתכם וגם לא קיים הבטחה שלו וצ"ב שבמכה של צפרדע פרק ח' פסוק ד' ויקרא פרעה למשה ולאחר ויאמר

רש"י לפרש זה 5.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

יא. פרשתינו ז, כז ד"ה נגף את כל גבולך מפרש רש"י כאן
רק מהו הביאור של נגף, "שפירושו מכה, ולפי"ז צריך להבין
מדוע מוסיף רש"י בד"ה גם התיבות "את כל גבולך" 6

הרב נפתלי לענטשעווסקי
- מנהל רוחני דתלמוד תורה -
חצר הקודש צאנז-קלויזענבערג
- בורו פארק

יב. בהמשך למה ששאל הנ"ל יש להוסיף ולשאול למה לא מביא
רש"י הפסוקים בסדר שהם כתובים בתנ"ך.

הת' אליהו קרעמער
- תלמיד בישיבה -

יג. פרשתינו פרק ז' פ' כז, מעתיק רש"י, נגף את כל גבולך -
מכה, וכן כל לשון מגפה אינו לשון מיתה אלא ל' מכה, וכן
(שמות כא') ונגפו אשה וכו'
וצ"ל:

א) מה שרש"י מעתיק - נגף את כל גבולך ואינו מפרש אלא
מלת נוגף? (ואין לומר 7 שההכרח לפרש לשון הכאה ולא לשון
מיתה הוא מן "את כל גבולך" דאינה מתאים לשון מיתה "בגבולך",
זה אינו, דהא מפרש שכל לשון נגפה מלשון הכאה הוא)

5 כאן שזה קצת שונה מלעיל (פסוק י"ג) שכאן נאמר המלים
"ויחזק לב פרעה בסמיכות למ"ש "ויעשו כן חרטומי מצרים בלטהם"
משמע שהחזקת לב פרעה תלוי באופן ישיר ובאופן חזק לפעולת
החרטומים למ"ש "ויחזק לב פרעה אינו מוכרח שתלוי כ"כ דב"ז,
(ועד"ז שייך לומר בנוגע לשאלה א').

6 אולי זהו הכרח לפי שמלת נגף אין פי' מיתה דא"כ מהו הפי'
"נגף את כל גבולך", ולכן צ"ל שפי' מכה.

7 אבל מנ"ל דכאן אינו לשון מיתה ולא יהיה כלל כזה

אני ערל שפתיים וע"ז באה תשובת הקב"ה למשה בפ"ז פ"א
א. נתתיך אלוקים לפרעה. ב. ואהרן אחיך יהיה נביאך רש"י
מעתיק המילים שקשורות למ"ר המתרצות טענתו נתתיך אלוקים
לפרעה - ולכאורה לא מובן מהו התירוץ שפרעה יאמין וכי מה
בכך שמ"ר רב ושר הר"י לא מאמין לכן מפרש אלקים, תרדהו
ביסורים וע"י יסורים יאמין בך. ועל טענתו השניה שהוא ערל
שפתיים מעתיק רש"י (מילים הקשורות לטענתו) יהי' נביאך דלכא'ו
א"מ מה יעזור זה שאהרן יהי' נביא למ"ר? ע"ז פירש"י נביא -
מתורגמן ועפ"ז י"ל בד"א ההמשך ואני אקשה, ואריכות רש"י
שהקב"ה מעניש הרשעים כדי שישמעו ישראל וייראו, שזה מתרץ הטענה
הן בנ"י לא שמעו אל' שהוזכרבתשובת משה להקב"ה וע"ז עונה הקב"ה
ואני אקשה שלכן בנ"י גם ישמעו כי ע"י שהקב"ה מיסר הרשעים
ישראל רואים ולוקחים מוסר.

הת' שניאור זלמן פבזנר
- תלמיד בישיבה -

יד. פרשתינו ז, יא בלהטיהם "ויש לדמות לו להט החרב
המתהפכת דומה שהיא מתהפכת ע"י להט" עכ"ל.

כאן מפרש רש"י להט לשון לחש, אבל בבראשית ג, כד מפרש
לשון חד וכתב שזה פשוטו של מקרא.

הרב אהרן חזקוני
- תושב השכונה -

ועד"ז כתב הרב לוי גאלדשטיין/תושב השכונה

טו. בפירש"י ד"ה ויחזק לב פרעה (ז, כב): לומר על ידי
מכשפות אתם עושים כן תבן אתם מכניסין לעפריינא עיר שכולה
תבן אף אתם מביאין מכשפות למצרים שכולה כשפים, עכ"ל

וצריך להבין:

(א) מנין לרש"י מפשטות הכתובים שפרעה אמר גם משל זה,
אולי לא אמר רק: "אתם מביאין מכשפות למצרים שכולה
כשפים", ותו לא.

(ב) קודם פסוק זה, נאמר (ז, יג) גם כן: ויחזק לב
פרעה ולא שמע אליהם וגו'.

ולמה לא פירש רש"י שם מה שפירש כאן
ומה אינו מובן בפסוק שלנו יותר משם שדוקא כאן צריך

(ה) לכאורה הוה לי לרש"י להביא הראי' משמואל תחילה.

הרב וו. ראזענבלום

- תושב השכונה -

כו"כ נקודות משאלות אלו שאל גם אלי' קרעמער

טז. בפ"ז פ"א מעתיק רש"י נתתיך אליהם לפרעה - ומפרש שופט ורודה לרדותו במכות ויסורין וצריך להבין א. למה רש"י מעתיק המילה נתתיך ב. למה רש"י לא מפרש כבפרשת שמות פ"ד פט"ז שהקב"ה אמר למשה שהוא יהיה אלוקים לאהרן מפרש רש"י לרב ושר ולכאורה גם כאן יכול לפרש לרב ושר כלומר שו"א בעה"ב על פרעה לרדותו לנסותו וכו' ולמה רש"י משנה (וגם לפי איך שמבאר כ"ץ אדמו"ר שליט"א בלקו"ש חט"ז) בלי להתייחס לקושיא זו) שכוונת רש"י בכללות היא שתפקיד משה זה לא שידבר אלא להלקותו עדיין לא מובן מדוע רש"י משנה כי גם במלים לרב ושר משמעותם שיכול להלקותו (כנ"ל) אה"נ שפירוש המילה אלוקים זה גם לרדות ובפרשת שמות רש"י מפרש מלשון שררה ששתייהם כנונים (כמו שפירש רש"י בראשית כ, י"ג) אבל לא מובן השינוי בין פרעה לאהרן כנ"ל 4 אח"כ מעתיק רש"י המלים יהיה נביאך ומפרש כתרגומו יהי מתורגמם וכן כל לשון נבואה וכו' (ומביא ראיות לזה).

וצ"ל כיון שרש"י מפרש המילה נביאך למה מעתיק המילה יהיה וי"ל ע"פ הכלל שכשרש"י מבאר ענין הוא מעתיק המילים כל כללות הענין שנתבאר ע"י פירושו ליד המילה הפרטית כך כאן כללות הענין פה זה תשובה לטענות משה בפ"ו פ"ב הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים (ובקיצור חוזרת הטענה בפ"ו פ"ל) ולכאורה הטענה היא אם בני ישראל לא שמעו ובפשטות בגלל ערל שפתיים איך יתכן שפרעה לא ישמע ופירש רש"י שם זה א' מעשרה ק"ו שבתורה

ולכאורה לא מובן הק"ו בנ"י לא שמעו מקוצר רוח ועבודה קשה כבבפסוק ט' ומה הראיה לפרעה וגם מהי הטענה ואני ערל שפתיים ולכן צ"ל כמו שפירשו המפרשים (דעת זקנים, רמב"ן, או"ח) שיש כאן 2 טענות (שזהו פירוש ע"פ פשוטו של מקרא כי הפירוש שמשא לא ידע הטעם של קוצר רוח לא כ"כ מסתבר). א. אם בני ישראל לא האמינו אע"פ שתמיד מאמינים פה לא פרעה שתמיד לא מאמין ורשע איך יתכן שישמע ב. הרי

4 בפשטות אלקים הוא דין ומשפט (רש"י בראשית א;א) מובן שלגבי פרעה מתאים ה' שופט ויוצא אבל גבי אהרן זה לא מתאים לכן פרש"י שם שר ורב.

והרי רש"י אומר כאן: "כל לשון נבואה", ואם כן למה מסיים רש"י: "...אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות.

(ג) מה נוגע כאן זה שרש"י אומר: "המכריז ומשמיע", למה אינו אומר (אדם) המדבר וכו',

ומה נוגע כאן מה שרש"י אומר: "לעם". הרי יש כמה נבואות שהנביא בא אל יחיד ואמר לו נבואה ולא ה' באופן שהוא "מכריז ומשמיע לעם".

ועל דרך שהי' בעניננו גופא:

זה שהקב"ה אמר למשה: "ואהרן אחיך יהי' נביאך",

הפירוש הפשוט בזה הוא:

שאהרן יהי' המתורגמן של משה (כמו שפירש"י כאן) בשעה שידבר אל פרעה.

ואין הכרח שזה הי' באופן של:

"מכריז ומשמיע לעם".

ולכאורה על פי פשטות, בא משה ואהרן ודיברו רק לפרעה, בפני שרי פרעה.

והי' יכול להיות זה גם בחדר לפנים מחדר.

ועוד רש"י מביא ראי' מפסוק:

ויכל מהתנבאות (שמואל-א י, יג), והרי שם לא נתפרש מה ניבא שאול,

ועכ"פ מפשטות הכתובים שם לא משמע שזה הי' דוקא דברי תוכחות.

(ד) למה אומר רש"י: "(ויכל מהתנבאות) דשמואל".

והרי לכאורה כוונתו של רש"י לציין המקום של פסוק זה,

שהרי הפסוק עצמו מדבר בנוגע לשאול.

ואין דרכו של רש"י לציין מקום של פסוק באופן זה.

וכמו שרואים ברש"י זה גופא, שמביא ראי' גם מישעי' ומשלי,

ואינו אומר: "(מגזירת ניב שפתים) דישעי'", או "(ינב חכמה) דמשלי".

השיטה כאדם האומר נחזור על הראשונות, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) סגנון לשון רש"י:

בפסוק (כט): מתחיל רש"י: מתוך שהפסיק . . ומסיים:
חזר הענין...

בפסוק (ל): מתחיל רש"י: ושנה הכתוב ומסיים: כיון
שהפסיק...

בפסוק (כט): חזר הענין.

בפסוק (ל): שנה הכתוב.

בפסוק (כט): מתוך (שהפסיק).

בפסוק (ל): כיון (שהפסיק).

(ב) למה לא אמר רש"י: "וכך היא השיטה וכו'" בפסוק
(כט).

ואולי אפשר לומר שסמך על מה שיפרש בפסוק (ל).

(ג) בפסוק (כט) מעתיק רש"י רק תיבות: "וידבר ה'"
מן הכתוב.

משא"כ בפסוק (ל) מעתיק רש"י לא רק תיבות: "ויאמר
משה" אלא גם תיבות: "לפני ה'".

(ד) הנה ענין זה - שהכתוב חוזר על ענין ראשון - כבר
נזכר בפירוש רש"י חמשה פעמים קודם פסוק זה:

א. כפ' בראשית (ג, כ) ברש"י ד"ה ויקרא אדם:

"חזר הכתוב לענינו הראשון".

ב. בתחלת פרשת ויצא:

..."חזר לענין הראשון".

ג. בפרשת וישלח (לה, כב) ברש"י ד"ה ויהיו בני

יעקב:

..."מתחיל לענין הראשון".

ד. בפרשת וישב (לט, א) ברש"י ד"ה ויוסף הורד:

"חוזר לענין הראשון".

ה. בפרשת ויגש (מז, יג) ברש"י ד"ה ולחם אין:

"חוזר לענין הראשון".

וצריך להבין למה אמר רש"י דוקא בפרשתינו: "כך היא השיטה כאדם האומר נחזור על הראשונות" ולא אף באחד מהחמשה פעמים שקודם לזה.

(ה) בפסוק (כט) נאמר: ...אני ה', ורש"י מפרש: כדאי אני לשלחך ולקיים דברי שליחות.

והנה ענין זה לא נאמר למעלה בפסוק יא.

ואם כן איך אומר רש"י שזהו הדיבור עצמו האמור למעלה.

אם הוא הדיבור עצמו האמור למעלה למה לא נאמר שם: "אני ה'".

*

*

*

בפירש"י ד"ה יהי' נביאך (ז, א): ...וכן כל לשון נבואה אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות והוא מגזירת ניב שפתים (ישעי' נז, יט), ינוב חכמה (משלי י, לא), ויכל מהתנבאות דשמואל (שמואל-א י, יג) וכו', עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) לאחר שרש"י כותב: "וכן כל לשון נבואה וכו'", מה מוסיף בזה שכותב: "ויכל מהתנבאות דשמואל", הרי גם שם הוא לשון של נבואה כמו כל מקום.

והרי גם בחומש יש כמה פסוקים שיש בהם לשון נבואה

כמו:

(בהעלותך יא, כה); ...ויתנבאו ולא יספו.

(שם, שם, כו'): ...ויתנבאו במחנה.

(שם, שם, כז): ...מתנבאים במחנה.

ועוד, בספר שמואל גופא באותו מעשה שרש"י מביא רא' משם, כתיב כמה פסוקים לפני זה:

(פסוק ה) ...והמה מתנבאים.

(פסוק ו) ...והתנבית עמם וגו'.

(פסוק י) ...ויתנבא בתוכם.

(פסוק יא) ...עם נבאים נבא וגו'.

(ב) בנבואה יש כמה אופנים:

יש נבואה שהנביא אומר עתידות, ויש שהנביא אומר תנחומים, ויש שהנביא אומר תוכחות,

פרעה כי היתה הרוחה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' כאן מקשה רש"י והיכן דבר שהבן חמש למקרא לא מוצא הפסוק בתורה היכן דבר שעל מגפה גם כן לא ישמע על זה אמר רש"י והיכן דבר ולא ישמע אליכם פרעה ומחדש שזה גם כן נכלל בפרשה שם.

ועכשיו שמגיע להמכה של כינים ולא מצינו שם בכלל שמשה דיבר לפרעה, וכן לא מצינו שפרעה שאל בכלל דבר ממשה רבינו, ומסיים ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' כאן לא כתוב והיכן דבר שזה יודע הבן חמש למקרא לשאול, מהרש"י שלעיל אלא כתיב מיד ולא ישמע אליכם פרעה ושם הפסוק לפני זה והרביתי את אותתי לא ישמע אליכם פרעה על מאי שדיבר עמו אפילו יעשה אותתי לא ישמע אליכם פרעה על מאי שדיבר עמו בפסוק א' ושלח את בני ישראל לפני שהרבה השי"ת אותתי ואתי שפיר שלא צריך שמשה ידבר עמו לפני כל מכה אלא סגי עם מה שאמר במכת צפרדע לשלח את ישראל מארצו והרבה אותתי על ידי כינים ומ"מ לא שמע אחר הכינים כמו שכתוב לעיל ולא ישמע אליכם אפילו הרבה אותתי.

ועל קשיא ג' יש לומר שאין הכי נמי שמצינו במכה של צפרדע שפרעה אמר ושלח אבל יש חילוק בין מה שקרה שם למה שקרה בערב, שראינו שבצפרדע אמר לפרעה העתירו ואשלחה את העם ויאמר משה לפרעה התפאר עלי אבל בערב אחר שאמר פרעה למשה אנכי אשלח אתכם כתוב ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך והעתרתי וגו' ומסיים רק אל יסף פרעה התל לבלתי שלח את העם ונמצא שלפני שהתפלל משה חזר ואמר לפרעה אל יסף פרעה זתל מה שלא עשה במכת צפרדע נמצא בערב היה ממש הבטחת פרעה למשה מסתמא אחר שאמר לו משה אל יסף והי' הבטחה גמורה שלא מצינו במכת צפרדע לפיכך סיים שם גם בפעם הזאת, מאחר שמשה אמר אל יסף ומ"מ לא שלח, היה חידוש יותר מהמכות שלפני זה ממילא נהט רש"י ביאורו כאן.

ולפי זה אפשר גם לתרץ מאי שלא סיום הפסוק בערב כאשר דבר ה' שלא מצינו שדיבר ה' אל משה שאם הבטיח פרעה בפירוש שישלח את העם שיחזק לבו ולא ישמע להבטחה שהבטיח בעצמו ובסוף מכה של דבר כתוב טעם שפרעה לא שלח את העם שהנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד לא סיום כאשר דבר ה' שכאן כתוב טעם שלא שלח ולא משום שלא ישמע אליהם.

ועל קשיא ד' טעם שהוסיף ויחזק ה' שרש"י כתוב לעיל ולא ישמע שמחמש מכות אחרונות יחזק ה' לבו ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' יודע הבן חמש למקרא מהרש"י שם שמחמש מכות אחרונות יהא מקשה ה' לב פרעה ולא יקשה מעצמו (אלא צ"ע מה שהוסיף הפסוק אל משה) וממילא אתי שפיר סוף הפרשה שיודע הבן חמש למקרא כאשר דבר ה' אלא צלה"ב שלא כתוב ויחזק ה'

בסוף הסדרא ורש"י כותב לעיל שחמש אחרונות הקשה ה' לבו ומצינו בארבה ובחושך כתוב ויחזק ה' ועוד צ"ב לשון ביד משה, וה' לאיר עיני.

הרב נפתלי לענטשעווסקי
מנהל רוחני תלמוד תורה
חצר הקודש צאנז-קלויזענבערג
- בורו פארק -

יז. בפרשתינו (ח' י"ג) ותהי הכינים באדם ובבהמה. במכת דם כתוב ויחפרו כל מצרים סביבות היאור, במכת צפרדע כתוב בך בעמך בעבדך יעלו הצפרדעים. במכת דבר כתוב והנה לא מת ממקנה בני ישראל, במכת ברד - בארץ גושן . . לא היה ברד

וצריך להבין:

למה במכת כינים ושחין לא כתוב שהיה רק במצרים 9 ולא לבני ישראל ואפי' לא מרומז שלבני ישראל לא היתה המכה 10.

הת' מנחם מענדל חאנין
- חילל בצבאות ה' -

יח. להוציא את הכנים מפרש רש"י: לבראותם ממקום אחר.

צ"ע תי' "ממקום אחר". מקור פרש"י הוא בגמרא סנהדרין סז, ב. ושם הלשון "שאין השד יכול לבראות בריה פחות מכשעורה" ומקשה שם בגמרא אפילו בגמלא נמי לא מציברי, ורש"י כאן משנה הלשון "שאין השד שולט על בריאה פחותה מכשעורה".

ויש לפרש שרש"י רוצה להוציא מהמפרשים שכתבו שחרטומי מצרים רצו להוציא היינו להסיר אותם, כמו שכתוב בפ' הטור

⁹ אבל לא כתוב שהיה רק במצרים ולא לבני ישראל.

¹⁰ להעיר שמכות כנים ושחין (ועד"ז חשך) שונות משאר המכות שלא היתה התראה לפרעה ע"ז (עכ"פ בכתוב) ובחושך הרי כן רואים שמתו אז רשעי ישראל, וכן רואים שיעקב דאג שלא להקבר במצרים "סופה להיות עפרה כנים ומרחשין תחת גופי" וא"כ יתכן שכן היתה מכת כנים גם בארץ גשן (ואולי עד"ז בשחין (וחשך כנ"ל) אף שהיה אור כמפורש בקרא). ועצ"ע.

בשם י"א.

ולכן כתב רש"י "לבראותם ממקום אחר" היינו להביאם ממקום אחר, ולכן שינה לשון הגמרא וכתב שולט, ולכן לא יכלו כיון שהיא פחותה מכשעורה.

הרב אהרן חיתריק
- תושב השכונה -

יט. בפירש"י ד"ה ויעתר אל ה' (ח, כו): נתאמץ בתפלה וכן אם בא לומר ויעתיר היה יכול לומר ומשמע וירבה בתפלה עכשיו כשהוא אומר בל' ויפעל משמע וירבה להתפלל, עכ"ל.

עיון בפירש"י פרשת תולדות בד"ה ויעתר (כה, כא), וז"ל שם: הרבה והפציר בתפלה, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה אין רש"י אומר בפרשת תולדות מה שאומר כאן: "וכן אם בא לומר ויעתיר היה יכול לומר וכו'"11.

(ב) למה מעתיק רש"י כאן תיבות: "אל ה'" מן הכתוב, והרי אינו מפרש רק תיבת ויעתר.

והרי גם בפרשת תולדות העתיק רש"י רק תיבת: "ויעתר" מן הכתוב.

*

*

*

¹¹ או"ל מה שקשה לרש"י הוא שינוי הלשונות דלעיל כתוב "והעתרתי אל ה'" (פסוק כה) שהוא לשון הפעיל (את אחרים) ולשון קשה, כבד, ולפועל כאן כתיב "ויעתר" שהוא לשון קל (פעל) ולכן מפ' רש"י שגם כאן (אף שנכתב לשון קל) הכוונה "נתאמץ בתפילה", וממשיך רש"י שבאמת מצד ענין הכתובים הי' יכול לכתוב גם בלשון הפעיל "ויעתיר" אבל יש הפרש בדבר - (הבא לקמן הוא בד"א) ויעתירפ' שהרבה בתפילה היינו שהריבוי הוא בדבר אחר, בהתפילה ז.א. הרבה תפילות, אבל לא שהמתפלל בעצמו מרבה בתפילה, משא"כ וירבה להתפלל, (ויעתר) הכוונה שהמתפלל בעצמו מרבה (ונתאמץ) להתפלל, וזהו מה שרש"י מסביר שמשם אמר לפרעה רק והעתרתי - הרבה בתפילה, אבל לפועל - עשה הרבה - ויעתר - הרבה (נתאמץ) להתפלל.

כ. בפרש"י ד"ה מחזיק בם (ט,ב): אוחד בם כמו והחזיקה במבושיו, עכ"ל.

ענין בפרש"י פרשת שמות ד"ה ויחזק בו (ד,ד) וז"ל: לשון אחיזה הוא והרבה יש במקרא ויחזיקו האנשים בידו, והחזיקה במבושיו, והחזקתי בזקנו, כל לשון חזק הדבוק לבי"ת לשון אחיזה הוא, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה חזר כאן רש"י בפרשת וארא לפרש אותו ענין שכבר פירש בפרשת שמות 12. /

(ב) אפילו את"ל שיש לרש"י איזה הכרח על זה, צריך להבין:

למה לא הביא רש"י כאן הראיה הראשונה שהביא בפרשת שמות, שהוא: ויחזיקו האנשים בידו. שנוסף לזה שבסדר הכתובים כתוב פסוק זה קודם, שפסוק זה כתוב בפרשת וירא, והפסוק והחזיקה במבושיו כתיב בספר דברים, הרי עוד זאת, שזהו פסוק שהבן חמש למקרא כבר למד 13.

(ג) בפרשת שמות מביא רש"י כמה ראיות וכלשונו שם: "והרבה יש במקרא".

וצריך להבין, למה לא הביא ראי' מ"ועודך מחזיק בם" שבפרשתינו.

(ד) למה לא פירש רש"י כל זה בפרשת וירא על הפסוק (יט, טז): . . ויחזיקו האנשים בידו וגו' 14. /

12 מפני שכאן זה לא אחיזה, ביד ממש.

13 דלעיל זהו החזקה לטובה משא"כ כאן זה אחיזה לרעה ומתאים יותר "והחזיקה במבושיו" שהוא ג"כ לרעה.

14 בבראשית זה פשוט שפי' "ויחזיקו האנשים בידו" הוא לשון אחיזה שא"א לפרשו באו"א משא"כ בשמות קשה לרש"י דבתחילה כתוב "ואחוז בזנבו" ואח"כ משנה ואומר "ויחזק בו" שיכולים אולי לפרשו באו"א, מאחר דשינה הכתוב לשונו, ע"כ מפרש הנכו.

ה) אחד מהראיות שרש"י מביא בפרשת שמות ש"כל לשון חזק הדבוק לכי"ת לשון אחיזה הוא". הוא מהפסוק: והחזקתי בזקנו.

והנה פסוק זה כתוב בשמואל - א (יז, לה).

וצריך להבין, למה לא הביא רש"י ראי' מפסוק שכתוב גם כן בשמואל - א, אבל הוא קודם פסוק זה.

ועוד ועיקר שהוא ממש כלשון הפסוק שעליו מביא ראי'.

והוא שם (טו, כז): . . . ויחזק בכנף מעילו ויקרע.

* * *

כא. בפרש"י ד"ה באדם ובבהמה (ט, י): וא"ת מאין היו להם הבהמות וכו' עכ"ל.

וצריך להבין:

למה מעתיק רש"י תיבת "באדם" מן הכתוב.

והרי כל פירושו הוא רק על תיבת: "ובבהמה" 15.

הרב וו. רוזענבלום
- חושב השכונה -

כב. רשימת ביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בפרש"י דפ' בא

פרק ופסוק ד"ה נת' בהתוועדות

י, א ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה.

בא תשכ"ה 1

15 לכאן קשה למה לא מפ' זה רש"י עמ"ש בפסוק ט' על האדם ועל הבהמה. אלא די"ל דשם מאחר דכתוב "על האדם" בפ"ע "ועל הבהמה" בפ"ע הנה י"ל דהכוונה לבהמות מסויימים שלא נכללו במיתת דבר (כמו בהמות ישראל בהמות של שאר עמים וכיו"ב) אבל כאן מאחר דכתוב באדם ובבהמה, דמשמע הבהמות ששייכים לאדם (המצרים) ע"כ קשה מאין להם בהמות ודו"ק.

המערכת.

<u>פרק ופסוק</u>	<u>ד"ה</u>	<u>נת' בהתוועדות</u>
שם	שתי.	בא תשכ"ה 2
י, כג	למה אין רש"י מפרש מהו הדיוק בתיבת "במושבותם".	בא תשמ"א.
י, כו	לא נדע מה נעבוד.	בא תשמ"ו.
יא, ד	כחצות הלילה.	בא. יתרו תש"מ 3
יא, ז	למה אין רש"י מבאר פי' הפסוק.	בא. בשלח תשד"מ
שם	לא יחרץ כלב לשונו.	בא. בשלח תשד"מ
יא, י	למה אין רש"י מפרש מדוע כתוב כאן "ויחזק ה' את לב פרעה".	בא תשל"ג.
יב, ו	והי' לכם למשמרת.	בא תשל"ז 4
יב, יב	ועברתי.	בא תשל"ו.
יב, מג	זאת חוקת הפסח.	בא תשמ"ג
יג, ג	זכור את היום הזה.	וילך תשכ"ט 5
יג, ה	את העבודה הזאת.	ליל ב' דחגה"פ תשכ"ח
יג, יא	למה אין רש"י מפרש מדוע מרע"ה אמר קודם ענין הפסח, ולא "קדש לי וגו'".	בא. תצוה תשמ"א.
יג, יד	כי ישאלך בנך מחר.	ליל ב' דחגה"פ תשכ"ח
שם	כי ישאלך בנך מחר.	בא תש"ל 6

לא

- וארא ה'תשמ"ז -

כתבאר בהתוועדות

ד"ה

פרק ופסוק

ליל ב' דחגה"פ
תשכ"ח

מה זאת

שם

בא תשכ"ה

ולטוטפות בין עיניך.

יג, טז

(1 ו 2.68-57 שם 3.82) כא 55-61. (4 טז
114-121. (5 יד 136 הערה 14. (6 קיצור מה"ינה של תורה"
בהפרש"י ו 268-270.

הרב יוסף יצחק שגלוב

- תושב השכונה -

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית שתליט"א

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

ויהי רצון שיראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו,
חסידיו ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך
בריות הרחבה ונחת, ובקרוב ממש נלך, כל
בניי שליט"א, קוממיות לארצנו הקדושה,
ושנזכה בקרוב ממש לביטול גזירת "מיהו יהודי"
ושיתקיים דידן נצח בכל, עד לדידן נצח הכללי
התגלות מלך המשיח — נאוו!